

РОЗВИТОК ГІГ-ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОСТПАНДЕМІЧНОГО СВІТУ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Анотація. COVID-19 змінив бізнес-моделі та став причиною розвитку гіг-економіки. Розглянуто позитивні та негативні сторони гіг-економіки для роботодавців та працівників. Пришли до висновку, що необхідно працювати над розробкою нової державної політики на ринку праці. Важливими питання є оформлення працівників, надання їм соціальних гарантій, в тому числі медичного страхування та оподаткування праці.

Ключові слова: ринок праці; гіг-економіка; цифрові бізнес-моделі; COVID-19.

DEVELOPMENT OF GIG ECONOMY IN THE POSTPANDEMIC WORLD

Abstract. COVID-19 had changed business models and led to the development of Gig Economy. The positive and negative aspects of the Gig Economy for employers and employees are considered. It is necessary to work on the development of a new state policy on the labor market. Important issues are the registration of employees, providing them with social guarantees, including health insurance and labor taxation.

Key words: labor market; gig economy; digital business models; COVID-19.

В період COVID-19 багато міжнародних компаній зазнали колосальних втрат. В результаті компанії стали застосовувати нові бізнес-моделі, які орієнтовані на цифрові технології. Поява нових цифрових платформ створила можливості працювати віддалено від офісу, обирати короткострокову зайнятість. Більше однієї п'ятої американців працюють дистанційно [1]. З них, 80% віддалених працівників зазвичай працюють з дому, 9% працюють в офісі компанії, 7% - у коворкінгах, 3% - у кав'ярнях і 0,5% - у бібліотеках [2]. В Україні майже кожен третій працівник хоче знайти роботу, яка б дозволила йому працювати дистанційно (16%) або отримати гнучкий графік роботи (41%) [3].

Така модель взаємодії на ринку є елементом гіг-економіки або гіг-економіки (англ. *Gig Economy*) - це система розподілу праці, де працівники беруть участь у короткострокових проектах або позаштатній роботі на відміну від постійної роботи. Uber, Lyft, Postmates, TaskRabbit, Airbnb, GrubHub використовують нові цифрові технології для переосмислення старих бізнес-моделей, що значно покращило задоволення споживачів за рахунок персоналізованості послуг. Цю модель також ефективно використовують консультанти, фрілансери, аутсорсингові мережі. За прогнозами аналітиків, до 2025-го року обсяг робіт в рамках гіг-економіки зросте до \$2,7 трлн. [4]. За оцінками Оксфордського Інтернет-інституту, понад 160 мільйонів постачальників послуг по всьому світу зараз працюють як незалежні підрядники в гіг-економіці [5]. 58% працівників, які зайняті в світовій гіг-економіці, працюють в транспортній галузі. Крім того, збільшується попит в юридичній сфері, фінансах, професійних консультаціях та ІТ [2].

В той же час, така модель трудових відносин має низьку соціальну захищеність працівників та чітко не визначену відповідальність працівників й роботодавців. З одного боку, компанії, які використовують модель гіг-економіки, отримують конкурентні переваги від гнучкості праці, оскільки наймають незалежних працівників фактично в режимі реального часу, що дає їм можливість не надавати медичне страхування або вищу оплату праці. З іншого боку, працівники, досягнувши певного рівня добробуту, можуть перестати працювати (діє ефект доходу на ринку праці). Отже, гнучкість робочого часу працівників створює проблеми для роботодавців з точки зору планування та надання послуг. Тому важливим є розуміння впливу фінансових стимулів та поведінкових мотивів працівників на їх рішення щодо праці. Отже, важливою стає стратегія фірми для забезпечення привабливості своїх послуг не тільки для клієнтів (попит), але й також для постачальників послуг (пропозиція). Це створює труднощі в плануванні робочого часу в години пік, коли попит високий, так і в непікові години, коли потрібна невелика кількість працівників. Як і на будь-якому іншому ринку, важливим є ефективне узгодження пропозиції з попитом. Для цього має бути створений ефективний

взаємозв'язок між основними учасниками ринку: незалежними працівниками, які отримують плату за виконані конкретного завдання; споживачами, яким потрібна певна персоніфікована послуга (поїздка до пункту призначення, доставка товару, написання тексту, консультація щодо податків тощо) та компанії, які безпосередньо пов'язують працівника зі споживачем за допомогою технологічних платформ.

Таким чином, пандемія COVID-19 назавжди змінила бізнес-моделі. Зростання гігноміки змінює погляд людей на роботу як таку. Можливість віддаленої роботи дає свободу, гнучкість та особисте задоволення, тому багато людей замість традиційної системи, яка передбачає повний робочий день, віддають перевагу фрілансу. Враховуючи темпи розповсюдження гіг-економіки, необхідно працювати над розробкою нової державної політики на ринку праці. Сучасні регулюючі норми відповідають культурі XX століття, коли робітники працювали в одній компанії повний робочий день. Важливими питання є оформлення працівників, надання їм соціальних гарантій, в тому числі медичного страхування та оподаткування праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Inside America's gig economy (and how to work IT). URL: <https://moving.selfstorage.com/inside-americas-gig-economy-and-how-to-work-it/> (Last accessed: 25.01.2022).
2. Gig Economy Statistics and Trends 2022. URL: <https://thrivemyway.com/gig-economy-stats/> (Last accessed: 21.01.2022).
3. Робота мрії: як ситуація з COVID-19 змінила професію фінансового консультанта? URL: <https://mind.ua/openmind/20226176-robota-mriyi-yak-situaciya-z-covid-19-zminila-profesiyu-finansovogo-konsultanta> (Last accessed: 22.01.2022).
4. What Motivates Workers in the Gig Economy? URL: <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/what-motivates-workers-in-the-gig-economy/> (Last accessed: 22.01.2022).
5. Stanton C., Thomas C. The value of online gig economy platforms. URL: <https://voxeu.org/article/value-online-gig-economy-platforms> (Last accessed: 21.01.2022).

Ірина Віталіївна Шкодїна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, e-mail: iryna.shkodina@karazin.ua

Iryna Shkodina – D.Sc. (Econ.), professor, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, e-mail: iryna.shkodina@karazin.ua